

رئیس میز زعفران جهاد کشاورزی خراسان رضوی از بهبود وضعیت تولید توسعه آبیاری نوین و شناسنامه‌دار کردن محصول می‌گوید

گذر طلای سرخ از وضعیت بنفش

گزارش

بیتا میرعظیمی
گروه ایران زمین

خراسان رضوی، قطب اصلی تولید طلای سرخ ایران، در آستانه فصل برداشت امسال با امید به بهبود تولید و ارتقای کیفیت محصول نسبت به سال گذشته، چشم‌اندازی امیدوارکننده پیش‌رو دارد؛ چشم‌اندازی که تحقق آن به تداوم شرایط جوی مساعد و نبود خسارات ناشی از سرما و بارندگی‌های نامناسب در دوره برداشت وابسته است. هرچند خشکسالی، گرمای شدید و نوسانات بارندگی در سال گذشته تولید این محصول را تحت تأثیر قرار داد اما شرایط اقلیمی امسال در ارزیابی‌های اولیه مساعدتر به نظر می‌رسد؛ موضوعی که در کنار رصد تحولات جوی و احتمال تأثیرگذاری پدیده ال‌نینو بر الگوهای بارشی و دمایی، ضرورت مدیریت هوشمندانه مزارع را برجسته می‌کند. دراین میان، برخورداری استان از حدود ۷۰ درصد تولید زعفران کشور، ظرفیتی راهبردی برای توسعه پایدار این محصول و افزایش ارزش افزوده آن به شمار می‌رود. توسعه سامانه‌های نوین آبیاری، استفاده از پیازهای استاندارد، بهبود فرآوری و خشک‌کردن و شناسنامه‌دار کردن محصول، در کنار بسته‌بندی صادرات‌محور و برندسازی زعفران ایرانی، می‌تواند به ارتقای کیفیت و افزایش اعتماد بازارهای هدف کمک کند. همچنین، تنوع بخشی به بازارهای صادراتی و تقویت هماهنگی میان تولیدکنندگان، فرآوری‌کنندگان و صادرکنندگان، زمینه تبدیل ظرفیت تولید خراسان رضوی به مزیت رقابتی پایدار و تثبیت جایگاه زعفران ایران در بازارهای جهانی را فراهم می‌کند.

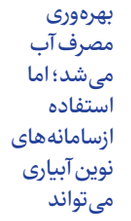
«رامین اسمی» رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی در گفت‌وگو با «ایران» اظهار کرد: «براساس آمار رسمی، سطح زیرکشت زعفران خراسان رضوی در سال ۱۴۰۴ حدود ۹۶ هزار هکتار بوده است؛ درحالی که این میزان در سال ۱۴۰۳ حدود ۹۵ هزار و ۳۰۰ هکتاربرآورد می‌شد. براین اساس، سطح زیرکشت این محصول تغییر چشمگیری نداشته و همچنان در محدوده سال گذشته قرار دارد.» وی با بیان اینکه تغییرات اقلیمی در سال گذشته تأثیر محسوسی بر میزان تولید زعفران استان گذاشت، افزود: «تولید زعفران خراسان‌رضوی در سال گذشته به حدود ۱۸۰ تن رسید؛ این درحالی است که در سال‌های دارای شرایط اقلیمی مناسب، میانگین تولید استان معمولاً حدود ۲۶۰ تا ۲۷۰ تن است. به این ترتیب، تولید زعفران در مقایسه با شرایط معمول حدود ۸۰ تن کاهش پیدا کرد.» رئیس میززعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی، گرمای شدید تابستان، خشکسالی و نامناسب بودن میزان بارندگی در برخی مقاطع را از مهم‌ترین عوامل کاهش تولید برشمرد و تصریح کرد: «تغییرات اقلیمی طی چند سال گذشته فشار قابل توجهی بر مزارع زعفران وارد کرده است. بویژه گرمای بالای تابستان و کاهش بارندگی‌های مؤثر در بهمن و اسفند سال گذشته، در کنار گرمای تابستان، ازجمله عواملی بود که شرایط تولید این محصول را تحت تأثیر قرار داد.» اسمی درباره وضعیت برداشت زعفران در سال‌جاری گفت: «مناطقی مانند جلگه رخ در شهرستان تربت حیدریه از اولین نقاطی هستند که گل‌دهی و برداشت در آنها شروع می‌شود؛ با این حال، آغاز برداشت در این مناطق به معنای رسیدن تولید استان به اوج خود نیست.»

پیش‌بینی برداشت زعفران فعلاً زود است

رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی اظهار کرد: «اوج برداشت زعفران در خراسان رضوی معمولاً در مناطق مرکزی و شمالی استان و در فاصله حدود پنجم تا بیستم آبان‌ماه اتفاق می‌افتد. بنابراین، برای ارزیابی دقیق وضعیت تولید و کیفیت محصول در سال جاری باید روندگل‌دهی و برداشت در مناطق مختلف استان دنبال شود.» رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی با اشاره به شرایط اقلیمی امسال اظهارکرد: «شرایط موجود در مقایسه با سال گذشته تا حدودی مناسب‌ترارزیابی می‌شود و انتظار می‌رود وضعیت تولید زعفران تا حدودی بهتر از سال گذشته باشد؛ با این حال، ارائه پیش‌بینی قطعی درباره میزان برداشت در این مرحله امکان‌پذیر نیست.» اسمی با تأکید بر نقش تعیین‌کننده شرایط جوی در گل‌دهی زعفران افزود: «تغییرات دما و بارندگی می‌تواند بر زمان گل‌دهی، میزان برداشت و کیفیت محصول تأثیر بگذارد. بر اساس برخی پیش‌بینی‌های بلندمدت هواشناسی که با همکاری پژوهشکده اقلیم‌شناسی مورد بررسی قرار گرفته‌اند، احتمال وقوع بارندگی از ابتدای پاییز تا زمستان مطرح بوده است؛ بارندگی‌هایی که در صورت هم‌زمانی با دوره گل‌دهی می‌توانند مشکلاتی برای برداشت و کیفیت گل زعفران ایجاد کنند.» رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی درباره اقدامات قابل انجام برای کاهش آسیب‌های احتمالی نیز گفت: «برخی تمهیدات زراعی می‌تواند در مدیریت زمان گل‌دهی مؤثر باشد. برای نمونه، در شرایطی که امکان مدیریت آبیاری وجود دارد، تنظیم زمان آبیاری می‌تواند بر دمای خاک و روند رشد گل تأثیر بگذارد. در صورت افزایش دما در طول دوره ظهور گل نیز آبیاری محدود در مزارع دارای سیستم آبیاری‌های نوین در ساعات شب، با توجه به شرایط مزرعه، می‌تواند به تسریع روند رشد گل کمک کند.»

خراسان رضوی قطب تولید زعفران

«رامین اسمی» با اشاره به خشکسالی‌های چند سال گذشته ضرورت مدیریت منابع آب در کشت زعفران اظهار کرد: «با توجه به محدودیت منابع آبی، حرکت به سمت روش‌های نوین آبیاری و افزایش بهره‌وری مصرف آب از اولویت‌های مهم بخش کشاورزی است. در گذشته، آبیاری بسیاری از مزارع زعفران به شیوه سنتی انجام می‌شد و این موضوع موجب کاهش بهره‌وری مصرف آب می‌شد؛ اما استفاده ازسامانه‌های نوین آبیاری می‌تواند به بهبود راندمان آبیاری و صرفه‌جویی در مصرف کمک کند.» وی ادامه داد: «مطالعات و پژوهش‌های انجام شده درباره شیوه‌های آبیاری و میزان نیاز آبی زعفران نشان می‌دهد که استفاده از این روش‌ها می‌تواند نیاز آبی زعفران را درهر هکتار حدود ۱۰۰۰ مترمکعب کاهش دهد. علاوه بر صرفه‌جویی درمصرف آب، افزایش راندمان آبیاری می‌تواند زمینه بهبود عملکرد مزارع و پایداری بیشتر تولید را فراهم کند. ذخیره آب‌های سطحی در استخرها نیز می‌تواند مدیریت آبیاری را در زمان مناسب به‌خوبی بهبود دهد.» رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی، استفاده از پیاز سالم و استاندارد زعفران را از دیگر عوامل مؤثر در افزایش تاب‌آوری مزارع دانست و تصریح کرد: «بررسی‌های پژوهشی انجام‌شده با همکاری مرکز تحقیقات نشان می‌دهد استفاده از پیازهای سالم زعفران با وزن بیش از هشت گرم و کاهش دوران بهره‌برداری (طول عمر مزارع) در برابر برخی تغییرات و تنش‌های محیطی کمتر آسیب می‌بینند. ازاین‌رو، کشاورزان باید در انتخاب پیاز مناسب برای کشت، توجه کافی داشته باشند؛ زیرا کیفیت نهاده‌های مورد استفاده در مزرعه می‌تواند برعملکرد و پایداری تولید اثرگذارباشد.» وی در ادامه با اشاره به سهم خراسان رضوی در تولید زعفران کشوراظهار کرد: «حدود ۷۰ درصد تولید زعفران ایران در این استان انجام می‌شود و خراسان رضوی به‌عنوان قطب تولید زعفران دنیا جایگاه مهمی در زنجیره تولید این محصول دارد. با این حال، حفظ این موقعیت نیازمند توجه هم‌زمان به افزایش بهره‌وری، ارتقای کیفیت، توسعه فرآوری و تقویت بازارهای صادراتی است.»

رامین اسمی: با توجه به محدودیت منابع آبی، حرکت به سمت روش‌های نوین آبیاری و افزایش بهره‌وری مصرف آب از اولویت‌های مهم بخش کشاورزی است. در گذشته، آبیاری بسیاری از مزارع زعفران به شیوه سنتی انجام می‌شد و این موجب کاهش بهره‌وری مصرف آب می‌شد؛ اما استفاده ازسامانه‌های نوین آبیاری می‌تواند به بهبود راندمان آبیاری و صرفه‌جویی در مصرف کمک کند

زردیابی زعفران از مزرعه تا بازار

«رامین اسمی» رئیس میز زعفران سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی با اشاره به اهمیت ردیابی و اصالت‌سنجی محصول گفت: «شناسنامه‌دارکردن زعفران و فراهم کردن امکان ردیابی و اصالت محصول از مزرعه تا مصرف‌کننده، از اقداماتی است که می‌تواند به حفظ اصالت زعفران ایرانی کمک کند. این فرآیند در حوزه زعفران به‌صورت قانونی تا پایان برنامه هفتم توسعه کشور الزامی شده است و روند اجرایی آن آغاز شده و می‌تواند در شفافیت زنجیره ارزش زعفران و کاهش مشکلات مربوط به شناسایی منشأ محصول مؤثرباشد.» اسمی تصریح کرد: «زمانی که امکان ردیابی و احراز اصالت زعفران فراهم باشد، شناسایی منشأ می‌کند. تحریم‌ها ومحدودیت‌های تجاری نیز از جمله عواملی هستند که می‌توانند بر صادرات زعفران و دیگر محصولات کشاورزی اثر بگذارند.»
اسمی با اشاره به ضرورت توسعه روش‌های بهبود فرآوری و رعایت استانداردهای کیفی اظهار کرد: «در سال‌های اخیر، اقداماتی با همکاری مراکز تحقیقاتی، دانشگاهی، صادرکنندگان و مجموعه‌های مرتبط برای بهبود روش‌های فرآوری و خشک‌کردن زعفران انجام شده است. استفاده از روش‌های جدید فرآوری می‌تواند به کاهش انتقال آلودگی و حفظ کیفیت محصول کمک کند. همچنین در مناطقی که حجم گل برداشت‌شده بالاست و نیروی کارگری کافی وجود ندارد، انتقال گل با شرایط استاندارد به شهرستان‌های همجوار که هنوز برداشت در آنها آغاز نشده است، می‌تواند فرصتی برای فرآوری سریع‌تر و حفظ کیفیت محصول را فراهم کند.» وی افزود: «ارتقای کیفیت زعفران به رعایت اصول صحیح فرآوری، جلوگیری از انتقال آلودگی، انتخاب روش مناسب خشک‌کردن و توجه به استانداردهای بازار مقصد وابسته است. صادرکنندگان نیز باید با توجه به الزامات، سلیقه و ذائقه بازارهای هدف، محصول خود را فرآوری و بسته‌بندی کنند. از سوی دیگر، افزایش کیفیت می‌تواند مزیت اقتصادی برای کشاورز ایجاد کند و همین موضوع انگیزه استفاده از روش‌های استاندارد و نوین را افزایش می‌دهد.»

زعفران در تنگنای سیاست‌های ارزی

برش

«غلامرضا میری» رئیس اتحادیه صادرکنندگان زعفران خراسان رضوی در گفت‌وگو با «ایران» و با اشاره به تأثیر سیاست‌های ارزی بر توان رقابتی صادرکنندگان گفت: «یکی از چالش‌های اساسی این بخش، تفاوت میان نرخ ارز حاصل ازصادرات و نرخ آن در بازار است. صادرکنندگان در کنار تحمل هزینه‌های حمل‌ونقل، محدودیت‌های تجاری و ریسک‌های فعالیت در بازارهای بین‌المللی، با مشکلات بازگشت ارز نیز مواجه‌اند؛ مسأله‌ای که فشار مالی مضاعفی برآنها وارد می‌کند و می‌تواند انگیزه حضور در بازارهای جهانی را کاهش دهد. ازاین‌رو، ضروری ست در سیاست‌گذاری‌های ارزی، شرایط اقتصادی وهزینه‌های واقعی صادرات زعفران مورد توجه قرار گیرد.» وی با تأکید بر ضرورت حمایت از تولیدکنندگان تصریح کرد: «مطالبه صادرکنندگان دریافت تسهیلات یا مشوق‌های ویژه نیست، بلکه نگرانی اصلی، تداوم تولید و معیشت کشاورزان است. کشت زعفران به دلیل هزینه‌های تأمین آب، کود و نیروی کار، سرمایه‌گذاری قابل توجهی می‌طلبد و هزینه تولید هر هکتار به صدها میلیون تومان می‌رسد. با این حال، تضمینی وجود ندارد که کشاورز در فصل برداشت، محصول خود را با قیمتی متناسب با هزینه‌های تولید به فروش برساند.» میری هشدار داد که تداوم این وضعیت می‌تواند انگیزه کشاورزان برای کشت زعفران را کاهش دهد و در نهایت، تولید و صادرات این محصول راهبردی را با چالش مواجه کند. بنابراین، حمایت مؤثر از کشاورزان و ایجاد شرایط اقتصادی پایدار برای تولید، ضرورتی اساسی برای حفظ جایگاه صادراتی زعفران ایران است.

استاندار مازندران از تزریق یک همت اعتبار به ساخت کارخانه پسماند نوشهر خبر داد

مازندران در مسیر رهایی از بحران زباله

گزارش

گروه ایران زمین

بحران پسماند در مازندران، سال‌هاست از یک چالش خدمات شهری فراتر رفته و به یکی از مهم‌ترین تهدیدهای زیست‌محیطی استان تبدیل شده است؛ استانی که جنگل‌های هیرکانی، رودخانه‌ها و سواحل دریای خزر، بیش از هرچیزبه مدیریت صحیح منابع طبیعی و کنترل آلاینده‌ها وابسته‌اند. انباشت زباله، دفن غیراصولی و تولید شیرابه، علاوه بر تهدید منابع آب و خاک، هزینه‌های اقتصادی و زیست‌محیطی قابل توجهی به استان تحمیل کرده است. در چنین شرایطی، پیش‌بینی یک همت اعتبار برای احداث کارخانه مدرن کمپوست و سایت جدید پردازش پسماند نوشهر، می‌تواند گامی مهم در کاهش بار زیست‌محیطی غرب مازندران و تغییر رویکرد مدیریت زباله در این منطقه باشد.
«مهدی یونسی‌رستمی» استاندار مازندران، اخیراً از پیش‌بینی یک همت اعتبار برای اجرای کارخانه مدرن کمپوست نوشهر خبر داده و ظرفیت پردازش این مجموعه را بیش از ۲۵۰ تن در روز اعلام کرده است. این پروژه با هدف کاهش وابستگی به روش‌های سنتی دفع زباله، توسعه بازیافت و تبدیل بخش آلی پسماند به محصولات قابل استفاده تعریف شده است. اهمیت اجرای این طرح در آن است که کارخانه کمپوست می‌تواند با جداسازی و فرآوری مواد آلی، حجم زباله‌های نیازمند دفن را کاهش داده و بخشی از پسماند را به کودآلی و محصولات دارای ارزش اقتصادی تبدیل کند. همچنین جداسازی مواد قابل بازیافت، امکان بازگشت بخشی از زباله‌ها به چرخه تولید را فراهم می‌کند. این موضوع برای استانی مانند مازندران که اقتصاد آن پیوند نزدیکی با کشاورزی، باغداری و گردشگری دارد، اهمیتش دوچندان است. با این حال، ظرفیت اسمی ۲۵۰ تن در روز به‌تنهایی تضمین‌کننده موفقیت پروژه نیست. تأمین تجهیزات، تکمیل خطوط پردازش، مدیریت اصولی شیرابه، تفکیک پسماند از مبدأ و تأمین هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری، از الزامات تحقق اهداف این سرمایه‌گذاری است. در واقع، میزان موفقیت طرح باید براساس حجم واقعی زباله پردازش‌شده، کاهش دفن و کیفیت محصولات تولیدی ارزیابی شود.

ضرورت تفکیک زباله از مبدأ

ضرورت توسعه زیرساخت‌های جدید در نوشهر، بدون توجه به سابقه فعالیت نیروگاه زباله‌سوز این شهرستان قابل بررسی نیست. این نیروگاه ۲۷ آذرماه ۱۳۹۹ با هدف پردازش روزانه ۲۰۰ تن زباله تولیدی شهرستان‌های نوشهر، چالوس و کلاردشت و تولید حدود سه مگاوات برق، در زمینی به مساحت حدود دو هکتار در منطقه پلنگ‌چال افتتاح شد. با این حال، فعالیت این مجموعه در سال‌های گذشته با انتقادها و پرسش‌هایی درباره رعایت الزامات زیست‌محیطی و نحوه مدیریت پسماندهای حاصل از فرآیند پردازش همراه بوده است. از این منظر، احداث کارخانه کمپوست را نباید به معنای رفع خودکار مشکلات تأسیسات موجود دانست. نیروگاه زباله‌سوز و کارخانه کمپوست، دو زیرساخت با کارکردهای متفاوت هستند که هرکدام به تجهیزات تخصصی و نظارت زیست‌محیطی نیاز دارند. بنابراین، اجرای طرح جدید باید همزمان با ارزیابی عملکرد نیروگاه موجود، رفع نواقص احتمالی و تعیین تکلیف پسماندهای باقی‌مانده و شیرابه‌های تولیدی دنبال شود.
یکی از مهم‌ترین دستاوردهای مورد انتظار از کارخانه جدید، تبدیل بخش آلی زباله به محصولات قابل استفاده در کشاورزی و باغداری است. استاندار مازندران نیز پیش‌تر در جریان بازدید از نیروگاه زباله‌سوز نوشهر، بر ضرورت ایجاد ظرفیت کمپوست در کنار این مجموعه تأکید کرده بود. یونسی‌رستمی، تولید گرانول و استفاده از محصولات حاصل از پردازش پسماند در بخش کشاورزی را از اهداف اجرای این طرح برشمرده است. در صورت اجرای اصولی، این رویکرد می‌تواند زنجیره‌ای اقتصادی از جمع‌آوری و تفکیک زباله تا فرآوری، تولید کود و عرضه محصولات بازیافتی ایجاد کند. البته دستیابی به این هدف به کیفیت مواد اولیه، برخورداری از تجهیزات استاندارد و وجود بازار مصرف پایدار وابسته است. در این میان، تفکیک زباله از مبدأ اهمیت تعیین‌کننده‌ای دارد؛ زیرا مخلوط شدن پسماندهای تر و خشک، کیفیت فرآوری را کاهش داده و هزینه جداسازی و بازیافت را افزایش می‌دهد. از این رو، توسعه کارخانه‌های کمپوست باید همزمان باآموزش شهروندان و مشارکت شهرداری‌ها در اجرای برنامه‌های تفکیک پسماند دنبال شود.

روزانه حدود سه هزار تن زباله در مازندران تولید می‌شود و حجم شیرابه ناشی از آن به حدود هزار و ۲۰۰ مترمکعب می‌رسد. همچنین سرانه تولید زباله در استان حدود یک کیلوگرم اعلام شده که از میانگین ۶۰۰ گرمی کشور بیشتر است

عبور از مدیریت سنتی زباله

ابعاد بحران پسماند در مازندران تنها به شهرستان نوشهر محدود نیست. بر اساس آمار منتشرشده از سوی اداره کل حفاظت محیط زیست استان، روزانه حدود سه هزار تن زباله در مازندران تولید می‌شود و حجم شیرابه ناشی از آن به حدود هزار و ۲۰۰ مترمکعب می‌رسد. همچنین سرانه تولید زباله در استان حدود یک کیلوگرم اعلام شده که از میانگین ۶۰۰ گرمی کشور بیشتر است. افزایش جمعیت شناور در فصل‌های گردشگری نیز فشار مضاعفی بر زیرساخت‌های جمع‌آوری و دفع زباله وارد می‌کند. این آمار نشان می‌دهد که مدیریت پسماند در استان نیازمند مجموعه‌ای از اقدامات همزمان در حوزه کاهش تولید زباله، تفکیک از مبدأ، توسعه ظرفیت پردازش، بازیافت و ساماندهی محل‌های دفن است. در همین راستا، استاندار مازندران اعلام کرده که با اجرای طرح‌های نوین، حدود ۸۰ درصد از مسیر ساماندهی بحران پسماند استان طی شده است. به گفته وی، مراکز کمپوست بهشهر و قائمشهر به بهره‌برداری رسیده‌اند و پروژه‌های نور و تنکابن نیز در دست اجرا هستند. تکمیل این شبکه به اجرای طرح‌های پیش‌بینی‌شده در نوشهر و آمل و بهره‌برداری مؤثر از ظرفیت‌های موجود وابسته است. پیش‌بینی یک همت اعتبار برای احداث کارخانه مدرن کمپوست نوشهر را باید سرمایه‌گذاری در یکی از زیرساخت‌های مهم توسعه پایدار غرب مازندران دانست؛ طرحی که در صورت تأمین به‌موقع اعتبار، تکمیل تجهیزات و بهره‌برداری استاندارد، می‌تواند فشار بر محل‌های دفن، خطرآلودگی منابع آب و خاک و پیامدهای ناشی از انباشت زباله را کاهش دهد. با این حال، موفقیت این پروژه تنها به احداث کارخانه وابسته نیست و مدیریت اصولی شیرابه، نظارت مستمر زیست‌محیطی، اصلاح نواقص تأسیسات موجود، ایجاد بازار مصرف برای محصولات تولیدی و مشارکت شهروندان در تفکیک پسماند نیز باید در اولویت قرار گیرد. برای استانی که جنگل‌های هیرکانی و سواحل خزر از مهم‌ترین سرمایه‌های طبیعی و اقتصادی آن به شمار می‌روند، مدیریت پسماند صرفاً یک وظیفه خدمات شهری نیست، بلکه بخشی از سیاست حفاظت از محیط زیست و صیانت از ظرفیت‌های گردشگری و اقتصادی است. کارخانه کمپوست نوشهر زمانی می‌تواند به نقطه عطفی در مدیریت پسماند غرب مازندران تبدیل شود که در قالب نظامی یکپارچه، از مبدأ تولید زباله تا پردازش، بازیافت و دفع نهایی فعالیت کند.